

Marija Mojca
Pernel

"Nesreča turista na Triglavu"

To je samo eden od naslovov novic o nesrečah iz alpskega sveta, ki jih lahko najdemo v tisku s konca 19. stoletja. Navkljub prizadevanjem takratnih planinskih društev za varno hojo v spremstvu vodnikov je v vzpetem svetu vse pogostejše prihajalo do nesreč. Članki so med vrsticami mnogokrat skrivali še informacije o poteh, opremi, vsebini nahrbtnika, seveda pa največ o samih ponesrečencih. Glavni protagonisti so bili večinoma Neslovenci, saj domače prebivalstvo na takratnem Slovenskem večinoma ni imelo niti gmotnih sredstev niti časa za športne aktivnosti.

Ponesrečeni profesor je imel tako kot mnogo drugih turistov po prihodu na Dovje za izhodišče gostilno Šmerc.

Vir Slovenski planinski muzej

V zadnjih desetletjih 19. stoletja so bile številne nesreče iz gorskega sveta objavljene v zelo široki, predvsem pa pisani paleti časopisov, ki so jih brali globoko v nemško govorečem prostoru. Lahko bi rekli, da so te novice precej pripomogle k vedenju in poznavanju slovenskega prostora. Njihova številnost dokazuje, da sicer obrobni del monarhije še zdaleč ni veljal za nezanimivo ali celo zakotno območje. Prej nasprotno, posredno so se z novicami o nesrečah širile tudi informacije o lepotah, kar je bila odlična reklama. Ob tem gre poudariti še dodaten vidik tovrstnih objav. Poročanje o nesrečah nam kaže oblikovanje takratne medijske krajine. Iz kronologije objav je razvidno, kako in kateri časopisi so novico povzeli.

Primer profesorja Aloisa Schmidta

Sudetski Nemec Alois Schmidt iz Komutova (češ. Chomutov) je bil ob nesreči pod Triglavom star 42 let, sicer pa neporočen in najstarejši od osmih otrok. Šlo je za uhojenega in izkušenega turista, člana Nemškega in avstrijskega društva (DuOeAV – Podružnica Teplitz) in številnih drugih društev ter predsednika

planinskega društva Rudna gora (*Erzgebirge, Krušné Hory*), ki si je prizadevalo, da bi prostor na meji med današnjo Češko in Nemčijo (najvišji vrh Klinovec/*Keilberg*, 1244 m) postal privlačen gorohodcem. Kot učitelj naravoslovja je služboval najprej v Pragi in nato petnajst let na učiteljski v Komutovu, kjer so ga zaradi obsežnega znanja in prijazne narave imenovali "ljubeči vzgojitelj mladine".

Informacije o nesreči so posredovali trije turisti, s katerimi je bil ponesrečenec na Triglavu. To so bili študent filozofije, medicinec in jurist, vsi iz Ljubljane, ki so se v ponedeljek ob 4. uri popoldan iz Mojstrane odpravili na Triglav. V *Deschmann-Hütte* (današnji Dom Valentina Staniča) so prespali in bili v torek ob 3. uri popoldan skupaj s Schmidtom na Triglavu. Ljubljancani so svojim sorodnikom napisali tri dopisnice s pozdravi, ki so jih pozneje našli v nahrbtniku ponesrečenca. V dobrem razpoloženju so sestopili do *Maria Theresien-Hütte* (danes Dom Planika), kjer so se ločili. Ljubljancani so šli proti Velemu polju, Schmidt pa skozi Krmo v Mojstrano, saj je tam pustil nekaj odvečne prtljage.

Uro hoda od kočice Marije Terezije je prišel do strmega, približno trideset metrov dolgega snežišča, ki bi se mu bilo mogoče v razdalji približno tridesetih korakov varno izogniti. Kot je zapisal *Laibacher Zeitung*, se drznejši turisti, da bi si skrajšali pot, zadržajo po snežni površini, kar je sicer precej nevarno. Domnevo je to storil Schmidt, ob tem padel in po približno dvajsetih metrih drsenja z glavo zadel ob skalo. Ponesrečenca sta našla dva člana Kranjske podružnice DuOeAV, ki sta popravljala pot.

Truplo je v Krmo in na Dovje neslo šest mojstranskih vodnikov. Tam so ga posvetili in v spremstvu častiljivega duhovnika Aljaža pospremili v mrliško sobo, kjer so mu položili venec svežega cvetja. Kot piše ljubljanski časopis, naj bi za prevoz v domači kraj poskrbel njegov na Dunaju živeči brat.

O nesreči je dovški župnijski urad pisno obvestil radovljiško okrožje in sodišče v Kranjski Gori ter telegrafsko Komutov. Tamkajšnji uradnik je posredoval opis poškodovanca. Identifikacijo sta opravila nek uradnik

mojstranske cementarne, ki je s Schmidtom preživel nekaj večernih ur pred odhodom na Triglav v gostilni Šmerc, in tamkajšnji gostilničar. Slednji je tudi prepoznal Schmidtove osebne predmete. V nahrbtniku in v žepih oblačil pokojnika so našli še knjige, račune in osebno izkaznico s fotografijo, na kateri sta bila navedena polno ime in priimek.

V zvezi z dogodkom, po Aljaževih besedah "turistične katastrofe", je časopis dober teden pozneje natisnil objavo Kranjske podružnice, v kateri se je ta zahvalila vsem, ki so pripomogli, da so nesrečnika spravili v dolino in dostojno pokopali, posebno še župniku Aljažu. Vidimo, da je zadnje bivališče ponesrečenca ostalo na Dovjem. Nekako razumljivo, saj prevoz krste v tistem času ni bil preprost, predvsem pa zaradi higienskih razlogov.

Novica je odmevala v številnih časopisih na Dunaju, v Pragi, Budimpešti, Linzu, Zagrebu in Innsbrucku in iz njih se je bilo moč seznaniti še z nekaj podrobnostmi. Tako na primer izvemo, da je pogreb na Dovjem vodil Aljaž v prisotnosti pokojnikovega brata, številnih krajanov, vodnikov, tujih gostov ter da so vence prispevali DuOeAV, Slovensko planinsko društvo in trije gorohodci, s katerimi se je pokojnik srečal na Triglavu. V pokojnikovem domačem kraju se je planinsko društvo odločilo, da bodo na gozdni poti, za katero se je Schmidt zelo zavzemal, postavili spomenik, ki v Grundtalu blizu kraja Komutov stoji še danes.¹

Zapis v osrednjem glasilu društva DuOeAV se je bolj kot ponesrečencu posvetil rekonstrukciji nesreče. Ponovno je bilo poudarjeno mesto nesreče, ki naj ne bi bilo nevarno, saj se je bilo snežišču moč izogniti. Po vsej verjetnosti je Schmidt verjel, da je sneg mehak in bo lahko pridrsel do konca snežišča. Baje ga je bližnji ovčji pastir tik pred smrtjo celo slišal peti. Kot je še zapisano, se je zdrs zgodil na najstrmejšem delu in je potekal v dolžini enajstih metrov. Glasilo je objavilo tudi imena mojstranskih vodnikov, ki so bili prisotni na pogrebu. Slovenski bralci so o nesreči izvedeli iz *Planinskega vestnika*. V objavi so zapisana vsa omenjena dejstva, zaključek pa se je izpel v hvalnici človekoljubju, solidarnosti in dovškemu župniku: "Vse, kar je bilo treba ukreniti ob tej nezgodi, je z največjo požrtvovalnostjo oskrbel preč. g. župnik Aljaž. Za plemenito človekoljubno ravnanje mu je pristrčno zahvalo izrazila ne le rodbina pokojnega Schmidta, ampak tudi 'Nemško plan. Društvo'. Brat pokojnikov pa se je tudi vrli občini izkazal hvaležnega, podarivši ji za nje ubožce obilen dar. Ne moremo si kaj, da ne bi tudi mi na tem mestu najiskrenejše zahvalili dičnega g. Aljaža in njegovih vrlih župljanov za tako sijajno izkazano človekoljubje. Slava jim!"²

Skupno vsem pregledanim zapisom je poleg vsebine o nesreči še nekaj dejstev, povezanih s pisavo geografskih imen. Zapisi gore so namreč vedno slovenski,

torej Triglav, medtem ko je zapis krajev nemški (npr. Dovje – *Lengenfeld*).

Primer Hermanna Wunderlicha

Novica s srečnim koncem je povezana z 22-letnim študentom tehniške šole Hermannom Wunderlichom z Dunaja, sicer tudi članom DuOeAV, ki se je 18. avgusta 1895 brez vodnika odpravil na Planjavo. Iskalna akcija pogrešanega turista se je začela potem, ko se do 21. avgusta še ni vrnil. Iz časopisov izvemo, da je dunajski gorohodec 19. avgusta zvečer med sestopom na Kamniško sedlo padel v dvajset metrov globoko brezno. Med snegom in nad dvesto metrov strmimi stenami je brez hrane ležal do 22. avgusta do 5. ure popoldan. Nesrečnika so razen odrgrin na koži relativno zdravega prepeljali v Kamnik po zaslugi požrtvovalnih prizadevanj treh reševalcev. Iz poznejših Wunderlichovih pisem sorodnikom se je izkazalo, da na poti ni padel, ampak je na strmem delu spusta nesrečno odvrigel nahrbtnik in palico, ki sta mu padla v razpoko med steno in snežiščem. Med iskanjem stvari je zabredel v razpoko tako globoko, da ni mogel več izplezati. Avtor časopisnega zapisa se je ob tem zavedal, da bi bil nesrečnik kljub rahlim odrgrinam lahko "klavarno" umrl, če ga v Kamniku ne bi bili pogrešali oziroma če ne bi bila stekla iskalna akcija.

Pregled tiska je pokazal, da je zgodba dunajskega študenta odmevala v Zagrebu, Innsbrucku, Linzu, Dunaju in Gradcu. Ob tem ne gre izpustiti *Laibacher Zeitung*, ki je v novici izrazil strah pred še pogostejšimi nesrečami v gorah. V besedilu dodatno izvemo, da se je iskalna akcija začela potem, ko se Wunderlich ni vrnil po prtljago, ki jo je pustil na železniški postaji. Njegove klice na pomoč naj bi slišali pastirji, ki pa da jim niso namenili pozornosti.

Paleta časopisov, ki so se razpisali ob nesrečah, kaže na razsežnost prostora, ki je segal od Zagreba do Dunaja in Linza, Innsbrucka ter Prage. Daleč od tega torej, da bi bil vzpeti svet takratnega slovenskega sveta zakotno območje, v katerem dogajanje ne bi bilo zanimivo. Hkrati lahko ob novicah spremljamo oblikovanje takratnega medijskega prostora oziroma način prenosa novic in informacij. V tistem času to ni bilo tako preprosto kot danes, ko je izmenjava informacij skoraj takojšnja. ●

Planinsko društvo je svojemu prizadevnemu predsedniku v domačem kraju postavilo velik spomenik z obeliskom, ki pa je bil po razpadu monarhije, ko je območje pripadlo Češki, uničen. Vir Der Sudetendeutsche Heimatkreis

¹ *Der Sudetendeutsche Heimatkreis*, <https://www.ko-motau.de/das-schmidt--denkmal-im-grundtal-.html>, pridobljeno 25. 9. 2023.

² Nesreča na Triglavu, *Planinski vestnik*, 25. 8. 1895, št. 8, str. 123.